

**ПИЛИПІВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ**

DOI: 10.31866/2616-745X.9.2022.265461

УДК 930:39:341.215.4-054.72(477+71)«1891/1914»

**ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ**

Пилипів Володимир Іванович

*Кандидат історичних наук, професор,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6548-1405>,
e-mail: pylypiv@ukr.net,
Київський університет культури,
вул. Чигоріна, 20, Київ, Україна, 01042*

Надіслано:

12.03.2022

Рецензовано:

20.03.2022

Прийнято:

28.03.2022

Для цитування:

Пилипів, В. І. (2022). Вільні землі, або кілька слів про першу хвилю української імміграції до Канади 1891–1914 років. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (9), 207–219. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265461>.

Понад 130 років українці роблять свій внесок у розвиток Канади, збагачуючи багатокультурний ландшафт країни та зміцнюючи соціальне, економічне і культурне життя. У 2016 р. колишній прем'єр-міністр провінції Онтаріо К. Вінн зазначала з приводу святкування 125-ї річниці від початку української імміграції до Канади, що цей особливий момент є ідеальною можливістю для українських канадців усвідомити своє національне коріння а свою історію. Не менш важливим цей шлях відновлення цілісної картини української історії є і для всіх українців світу.

Стаття присвячена висвітленню першої хвилі української імміграції до Канади 1891–1914 рр. Збережені архівні документи, публікації українських канадських істориків, спогади українських піонерів та їхніх нащадків надають можливості детально простежити перші кроки становлення української діаспори в Канаді. У омріяних вільних землях українці зіткнулися з цілою низкою складних проблем, але завдяки наполегливій праці вони посіли гідне місце серед піонерів, які допомогли розвинути Канаду. Побудовані ними церкви та церковні куполи на тлі канадських прерій стали символом земних амбіцій людей, які все життя мріяли про вільні землі, free lands.

Методологічною основою дослідження є історико-системний підхід до вивчення соціальних об'єктів, інтерпретаційна дослідницька парадигма,

інтегративний антропологічний підхід. Описовий і трансдисциплінарний методи дозволили синтезувати результати досліджень.

Ключові слова: українська еміграція; Західна Україна; Канада; діаспора.

Вступ

Характерною рисою сучасного життя України є підвищений інтерес до пізнання свого історичного минулого. Українська історія не існує поза історією окремих спільнот, які зберігають етнічну, релігійну, мовно-культурну ідентичність за межами материнського регіону – українських діаспор. Кожна діаспора вносить свої неповторні надбання до скарбниці української історії. Історія українців у Канаді свідчить як про великий потенціал наших співвітчизників, так і про можливості, які надає ця країна. Саме тут проживає одна з найчисленніших українських діаспор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

«Залізна завіса», радянський режим, що перешкоджав науковим дослідженням національного характеру, й обмеженість у доступі до еміграційних архівів стали головними причинами того, що тема української еміграції до Канади протягом тривалого часу залишалася поза увагою вітчизняних дослідників.

Крах радянської системи, проголошення незалежності України, розсекречення архівів призвели до актуалізації у вітчизняній історичній науці проблеми вивчення української еміграції. Саме в цей час з'являється чимало наукових досліджень, присвячених аналізу причин еміграції українців за океан, процесу формування української етнічної спільноти в Канаді та загалом громадсько-культурному життю українських поселенців. Це праці В. Ботушанського (1999), Ф. Заставного (1991), В. Євтуха, О. Ковальчук (1993), В. Макара (2006), Ю. Макара (2007), А. Макуха (2003), С. Романюка (2005), І. Руснака (2000), В. Трощинського, А. Шевченка (1999) та ін.

Формулювання цілей статті

На сьогоднішній день у науковій літературі тема української діаспори в Канаді переважно висвітлюється як факт, що відбувся і мав надзвичайний вплив на економіку і політику цієї країни. Однак дуже мало уваги приділяється негативним аспектам цього процесу. Адже не усі українці досягли успіху за океаном. Чимало їх проживали і працювали в жаклих умовах, потерпали від голоду і безправ'я, а для багатьох еміграція взагалі завершилася трагічно.

Метою статті є висвітлення першої хвилі української імміграції до Канади 1891–1914 рр. Збережені архівні документи, публікації українських

ПИЛИПІВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ

канадських істориків, спогади українських піонерів та їхніх нащадків надають можливості детально простежити перші кроки становлення української діаспори в Канаді.

Виклад основного матеріалу дослідження

Хоча ідея імміграції до вільних земель захоплювала українців у XIX ст., їхні уявлення про дійсність і досвід мігрантів були обмежені. На той час Україна була розділена між двома великими імперськими державами Східно-Центральної Європи і окупована ними. Велика, або Східна, Україна, яка становила близько 80 % території країни, була частиною Російської імперії з 1654 р. Східні українці займалися сільським господарством і мешкали у невеликих селах. Вони належали до Православної церкви, і понад 90 % із них були неписьменними. У містах і селах Східної України значною мірою панували іноземці, які дивились на бідного та неписьменного українського селянина з неприхованим презирством.

На той час на території України існувала сильна і чітко визначена класова структура. Росіяни склали державну адміністрацію, а пізніше, коли Україна почала промислово розвиватися, тисячі російських робітників оселилися в заводських і шахтарських містах Східної України. Землевласниками були переважно поляки, а досвідченими ремісниками і майстрами найчастіше були німці, які іммігрували до України під час правління Катерини II. Поневолені українські селяни перебували на найнижчих щаблях соціальної драбини. До середини XIX ст. в Україні стався демографічний вибух, і тисячі українців емігрували зі Східної України на Кубань, Кавказ, а наприкінці XIX ст. уряд почав заохочувати колонізацію територій Центральної Азії та Далекого Сходу.

Західна Україна, яка становила лише 20 % етнографічної території країни, увійшла до складу Австро-Угорської імперії після розподілу Польщі в 1791–1793 рр. і розгрому османських турків уздовж узбережжя Чорного моря.

В Австро-Угорщині широко практикувалася сезонна міграція. Промислові робітники та шахтарі були потрібні в Пруссії, Німеччині та Франції. Українці Транскарпатії були першими, хто виїхав до Сполучених Штатів Америки у 70-х рр. XIX ст. на роботу на вугільних шахтах Пенсильванії. Перша група українців із Галичини залишила батьківщину у 1879 р.

У 1888 р. у Бразилії було скасовано рабство, і сільськогосподарські робітники користувалися великим попитом. Захоплені звабливими пропозиціями бразильського уряду щодо безкоштовного проїзду до Бразилії та вільних земель у джунглях провінцій Парана і Санта Катаріна, у 80-х рр. XIX ст. туди виїхали від 24 до 30 тисяч бідних селян із Галичини. Їхні сподівання були швидко зруйновані радикально відрізаними

кліматичними умовами, тропічними хворобами, важкою роботою на плантаціях і корумпованою бюрократією (Gerus, 2000).

Жителі Західної України були змушені емігрувати з різних причин. Демографічний вибух призвів до того, що малі ферми, які належали селянам, не могли бути розділені між усіма, тоді як земля була єдиним засобом існування. Сільськогосподарська діяльність на малих фермах була примітивною, неефективною та трудомісткою, а продуктивність – низькою. Великі ділянки кращих сільськогосподарських земель належали поміщикам або церкві.

Міста та села Західної України були адміністративними та комерційними центрами, які не мали промисловості чи виробничої бази, що могли б охопити велику кількість працівників. Виробництво існувало у формі груп ремісників, які виробляли дрібні предмети, необхідні для задоволення безпосередніх потреб місцевого населення. Зайнятість була сезонною, заробітна платня – низькою, а рівень безробіття – високим. Велика кількість безземельних селян була змушена працювати лише за харчі та житло. У містах переважали німці, поляки та євреї, через що українець відчував себе іноземцем у своїй країні. Ще однією проблемою для молодих українських чоловіків була обов'язкова служба в австрійській армії, в якій неписьменні новобранці стикались із жорстоким ставленням іноземних офіцерів. Еміграція часто була єдиним засобом втечі від цього.

Наприкінці XIX ст. Канада переживала інтенсивний період економічного зростання. Будівельна і гірничо-промисловість, лісозаготівля та особливо сільське господарство потребували великої кількості працівників. Завершення будівництва трансконтинентальної залізниці в 1885 р. відкрило канадський Захід для поселення і забезпечило можливість транспортування пшениці та інших сільськогосподарських продуктів до східних ринків і портових міст. Канадський уряд розпочав інтенсивну програму імміграції, спрямовану на швидке заселення канадських прерій фермерами. Головним натхненником цієї кампанії став міністр внутрішніх справ Канади Кліффорд Сіфтон – представник ліберального уряду прем'єр-міністра сера Вілфреда Лорієра (Wallace ed., 1948, p. 399).

К. Сіфтон енергійно залучав американських фермерів, мешканців Шотландії та північної Англії, а також східноєвропейських і центральноєвропейських селян. Він вважав, що бажаними поселенцями канадських прерій можуть стати тільки землероби, оскільки ремісники,

ПИЛИПІВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ

крамарі та промислові робітники збільшуватимуть населення великих міст, що призведе до зростання безробіття і виникнення нетрів.

Імміграційна пропаганда потрапила на дуже плідний ґрунт. У цей час Західна Україна, яка була у центрі уваги кампанії, переживала суворий політичний та економічний гніт. Почувши про буквально безкоштовні земельні ділянки і політичні та економічні свободи в Канаді, велика кількість селян стала звертатися до імміграційних центрів. Принадою для безземельних селян зі Східної Європи стала пропозиція 160 акрів, або 64 га, землі як присадибної ділянки за номінальну плату в розмірі 10 доларів США. До еміграції приєдналися великі родини і навіть цілі села. Тисячі інших виїхали до США, Бразилії та Аргентини (Gerus, 2000).

Серйозний вплив на імміграційні процеси до Канади справили два буклети професора агрономії Йосипа (Осипа) Олеськіва – «Про вільні землі» та «Про еміграцію» (Ргумаєк, 2014). Перший буклет був написаний Й. Олеськівим перед його від'їздом до Канади у 1895 р.; другий – після його повернення. Саме доктор Й. Олеськів відіграв важливу роль у створенні Комітету зі сприяння еміграції, завдяки якому він міг відстежувати як сам процес, так і використання допомоги мігрантам, яку він організував під час свого перебування в Канаді. Й. Олеськів зустрічався із представниками канадського уряду в Оттаві, Вінніпезі та Едмонтоні, також намагався організувати духовний провід новоприбульців. Проте всі його намагання не змогли охоронити українських мігрантів від недобросовісних агентів та імміграційних офіцерів, які керували поселеннями (Kowcz-Baran, 1991).

Першу хвилю української імміграції до Канади започаткували Василь Єлиняк та Іван Пилипів із села Небилів (Галичина), які 7 вересня 1891 р. прибули до Монреалю пароплавом «Орегон» і далі вирушили до Вінніпегу. У 1891 р. населення Канади становило 4 833 000 осіб, у Манітобі мешкало 152 506 осіб, а у Вінніпезі – 25 638 осіб (Kowcz-Baran, 1991). Перша велика група у складі 107 осіб вирушила до Канади 30 квітня 1896 р. Майже всі ці іммігранти оселилися в Едні, Альберта, що стала найстарішою українською колонією в Канаді (Марунчак, 1982, с. 46). Велика група переселенців прибула до Вінніпегу в липні 1896 р. і оселилася в Манітобі. Ця група, що складалася із 27 сімей і кількох самотніх чоловіків, розпочала створення колонії на південь від Вінніпегу, яка стала найстарішою українською колонією в Манітобі. Пізніше на цій основі виникло 15 церковних громад, нинішній адміністративний центр Роза.

У лютому 1897 р. близько 1100 українських іммігрантів прибули кількома пароплавами. Деякі з них знайшли роботу і залишилися у Вінніпезі, інші поїхали до Альберти, а 475 мігрантів приєдналися до поселенців у районі

Дофіна. Тут, у Сіфтоні, вони побудували каплицю, яка поступово перетворилася на великий релігійний центр, що охоплює дев'ять парафій. Дещо пізніше в районі Соснової річки були створені громади, у тому числі в Гарланді, Флетчері, Палп Рівер, Ковані та Склатері (1910–1918 рр.).

Навесні 1899 р. групи українських мігрантів почали розселятися на схилах Райдінг Маунтінз в околицях Шоал Лейк. Перші громади, які виникли тут, – це Озерна (1904 р.), Сенді Лейк (1911 р.), Город (1917 р.). У районі Росбурна було організовано 11 церковних громад, серед яких були Росбурн-фармз (1901 р.), Ольга і Лейкдейл (1904 р.), Долини (1907 р.). Поселення виникли в Манітобі аж до кордонів Саскачевана, де в районі Робліна утворилося 9 громад, зокрема, Зелена (1910 р.), Меррідейл (1923 р.), Шортдейл (1933 р.), Роблін-фармз (1935 р.), Петлюра (1936 р.). Безпосередньо на захід від Вінніпега в 1906 р. була заснована українська громада в Портедж-ла-Прері. Далі на південь поселенці приєдналися до будівлі церкви в Брендоні в 1903–1905 рр. Українці оселилися і поблизу Вінніпега. До найдавніших спільнот належить Гонер, де церква датується 1899 р. У 1903 р. було побудовано церкву в Ледівуді, в 1904 р. – в Брокенхеді, а в 1913 р. – в Тальберзі (Kowcz-Baran, 1991).

Стабільні транспортні перевезення забезпечували постійний приплив іммігрантів до створених громад, а також сприяли виникненню нових громад у північних районах. Культурне життя спільноти формувалося навколо церкви, школи або культурного центру. Статистичні дані свідчать, що з 1891 р. до Першої світової війни від 100 до 170 тисяч українських мігрантів прибули до Канади (дослідники вважають, що такі розбіжності є результатом відсутності збігу місця народження та етнічного походження) (Kowcz-Baran, 1991).

До 1895 р. переселенці могли самі вибирати місце розташування своїх садиб. Пізніше рішення приймалися імміграційними чиновниками, що часто призводило до конфронтації. Відсутність фінансових ресурсів не дозволяла іммігрантам купувати родючі землі. Помилка канадських імміграційних органів полягала в переконанні, що українці походять зі степів Центральної України, подібних до прерій Західної Канади.

Проте лісиста місцевість Західної України за рельєфом і кліматом більш подібна до Південного Онтарію. Перші українські поселенці в Західній Канаді сильно страждали від спекотного літа, холодних суворих зим і самотності життя у преріях. Крім того, вони не були підготовлені до великомасштабного механізованого зернового господарства, яке стало там прибутковим. Багато

ПИЛИПІВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ

новоприбульців отримали свої садиби на сильно лісистих землях на півночі прерій. Займаючись невеликим змішаним землеробством, більшість українських іммігрантів не могли піднятися вище прожиткового рівня (Gerus, 2000).

Взимку чоловіки працювали у господарствах із заготівлі лісоматеріалів або на вугільних шахтах. У своєму інтерв'ю українська канадійка Марі Романюк зазначає, що більшість шахтарів мали слов'янське походження, і серед них було багато українців. Шахтарям платили від 1,80 до 2 доларів за зміну. Влітку шахтарі працювали лише три дні на тиждень, натомість із листопада по червень час роботи становив повний тиждень (Swyripa, 1985). Влітку чоловіки наймалися на будівництво залізниці, що простягалася по всій Західній Канаді. Робочий час був тривалим (10–12 годин), а заробітна платня – низькою (10–25 центів на годину). Працевлаштовуючись на чужі господарства або на залізницю, позбавлені будь-якої урядової допомоги та довгострокових кредитів, яких тоді не існувало, українські піонери були змушені залишати свої родини без навіть найнеобхідніших предметів виживання.

Ось що згадує один з українських шукачів щастя за морями: «Оскільки я був селянином, який не мав торгівлі, я міг тільки важко працювати за мізерну платню. Якщо у Вінніпезі не було робочих місць, то, як і інші, я працював на залізниці. Ми подорожували вантажними потягами з одного місця до іншого. Я пам'ятаю, як я працював у Він'ярді, Саскачеван, де бос ставився до нас так грубо, що ми звільнились. Одного разу деякі з нас йшли пішки багато миль, щоб дістатися до Йорктона, де, як говорили, була робота. Проте, коли ми прийшли туди втомлені та голодні, нам сказали, що ми прибули надто пізно та що там для нас вже не було роботи. Подорожі вантажними потягами стали частиною нашого життя, але нас часто виганяли з них» (Myron Kostaniuk reflects, 1990).

Проблеми українців не закінчилися після їхнього прибуття до Канади: на них очікував культурний шок і складна адаптація до чужої культури. Будучи вихідцями із сільської місцевості одного з найнерозвиненіших регіонів Європи, вони шокували англосаксонських канадців, які сприймали українців як примітивних і невитончених. Після довгої дороги по прибутті до Галіфакса, Квебек-сіті та Монреалю на землю вийшли виснажені від подорожі та неприбрані люди, багато з яких були вдягнені у національний одяг свого регіону, дехто був навіть босоніж. Їхній дивний одяг, незрозуміла мова, брак навичок особистої гігієни і надмірне вживання часнику аж ніяк не приваблювали канадських господарів. Англійські газети на сході Канади почали друкувати образливі статті про суцільну непридатність цих «галичан у дублянках».

У листі, опублікованому в «The Winnipeg Telegram» від 10 серпня 1899 р., приїзд українців зображено майже як катастрофу: «Серед респектабельних англомовних поселенців викликає велике занепокоєння можливість опинитися в оточенні колонії російських кріпаків [українців] і усвідомлення того, що, якщо вони залишаться у своїй садибі [фермерській ділянці, зазвичай 160 акрів], то вони, ймовірно, не матимуть інших сусідів для себе і своєї сім'ї все своє життя. Вони переживали всі труднощі буття піонера в надії на будівництво комфортної домівки для себе і своїх дітей. Вони обрали для своєї домівки канадський Північний Захід через те, що над ним майорить британський прапор, і тому, що, як канадієць, англієць, ірландець або шотландець, вони хочуть залишитися британцями серед британців. Невдаха-поселенець опинився в колі орди людей трохи кращих, ніж дикуни, чужої раси, мови та релігії, чиї звичаї його відштовхують і чию мораль він ненавидить... всі надії на подальший розвиток британського поселення зникають; він стає іноземцем у своїй країні. Для нього нічого не залишилося, крім фруструючого довічного вигнання на британській землі, подібного до депортації до сибірського поселення» («It must be thoroughly disheartening...», 1899).

К. Сіфтона піддавали критиці за заохочення української імміграції до Канади. Реакція багатьох канадійців на його імміграційну політику була негативною, оскільки Канада входила до Британської імперії, і англійські канадійці очікували, що вони збережуть зв'язки зі своєю батьківщиною. Відповідаючи на цю атаку, К. Сіфтон зробив свою відому заяву: «Коли я говорю про якість, я маю на увазі щось зовсім інше, ніж середньостатистичний письменник чи доповідач із питань імміграції. Я думаю, що витривалий селянин в овечій шкурі, який народився на землі, чиї предки були фермерами протягом десяти поколінь, із сильною дружиною і півдюжиною дітей – хорошої якості... Мені байдуже, чи народився він у Британії» (Sifton, 1922, p. 32).

Віра канадського уряду у здатність та витривалість українських поселенців була виправдана. Українці посіли гідне місце серед перших піонерів, які допомогли розвинути велику частину Західної Канади.

Англосаксонська влада стверджувала, що українські іммігранти будуть асимільовані протягом одного-двох поколінь, але цього не сталося. Заснувавши свої поселення, українці зберігали свою мову, звичаї та релігійні традиції. Через свою велику кількість вони навіть асимілювали інших менш численних слов'ян, таких як поляки та росіяни. Переважна більшість українських іммігрантів були греко-католиками. У селянській українській культурі природні ритми народження, шлюбу і смерті – це релігійні свята,

ПИЛИПІВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ

що відображують інтенсивне почуття спільноти, отже, духовенство було надзвичайно важливим для виживання групи.

Церкви, крім надання духовного комфорту та виконання релігійних обрядів, були основою української мови та культури в Канаді. Спроби канадських протестантських церков, таких як англіканці, методисти і пресвітеріани, залучити велику кількість українців були невдалими.

Серед ранніх мігрантів була група, представники якої підтримували Українську радикальну партію, засновану в 1890 р. І. Франком та М. Павликом. До 1900-х рр. вони створили читальні зали в різних куточках Канади. У 1906 р. у Вінніпезі утворилося товариство Шевченка. Воно мало бібліотеку та читальний зал, здійснювало культурні, освітні та соціальні заходи. До його складу входили колишні члени Радикальної партії з України, соціалісти і так звані народники. Його політична орієнтація була соціалістичною та антиклерикальною.

У 1905 р. виникла Соціалістична партія Канади, до якої увійшли багато українців. У 1907 р. існували три українських відділення Соціалістичної партії Канади – у Вінніпезі та Портедж-ла-Прері, Манітобі та Нанаймо, Британська Колумбія. Того ж року українські соціалісти на чолі з П. Кратом, В. Головацьким і М. Стечишиним вирішили опублікувати першу на північноамериканському континенті українську соціалістичну газету. «Червоний прапор» («Red Banner») з'явився 15 листопада 1907 р. і проіснував до 8 серпня 1908 р. Саме українські соціалісти першими вживали назву «українець», тоді як всі інші групи використовували назву «руський або русин» (Gerus, 2000).

У 1908 р. у Лейдвуді, Манітоба, відкрито читальний зал «Просвіти», а в 1913 р. у Вінніпезі створено Українську національну асоціацію (Народний дім), яка стала одним із провідних українських культурних та освітніх закладів Канади. Хоча обидві організації прагнули бути позаконфесійними, «Просвіта» приваблювала українських католиків та уніатів, а Народний дім – православних. Обидві установи і досі існують у багатьох міських і сільських центрах Західної Канади. Посередниками між українськими мігрантами та англомовним світом були шкільний вчитель і священник, які мали освіту та знали англійську мову; це викликало повагу та забезпечувало їм лідерські позиції у громаді (Gerus, 2000).

Незважаючи на важкі умови, життя поступово приносило більше задоволення. Мешканці українських поселень могли покладатися один на одного під час кризи. Спілкування рідною мовою втамовувало біль і відчуття самотності на новій землі. Церква відігравала важливу роль у асиміляції

прибульців. Церковні куполи на тлі канадських прерій стали символом земних амбіцій людей, які все життя мріяли про вільні землі, free lands.

Висновки

Завдяки наполегливій праці українські поселенці в Канаді перетворили канадські прерії на родючі поля, зробили суттєвий внесок у будівництво залізниці та доріг, розвиток комерційних підприємств, створили освітні і культурні центри, брали активну участь у політичному житті своєї нової батьківщини. Нащадки цих героїв першої хвилі імміграції українців до Канади продовжують сприяти розвитку країни, не втрачаючи свого духовного зв'язку з ненькою-Україною.

Список використаних джерел та посилань:

- Ботушанський, В. М., 1999. Буковинська діаспора та її зв'язки з рідним краєм. *Буковинський журнал*, 1–2. Нариси з історії Північної Буковини.
- Євтух, В., 1980. Українські етнічні групи США і Канади: соціально-економічний аспект. Київ: Інститут економіки.
- Євтух, В. Б. та Ковальчук, О. О., 1993. Українці в Канаді. Київ: Будівельник.
- Заставний, Ф. Д., 1991. Українська діаспора : розселення українців у зарубіжних країнах. Львів: Світ.
- Макар, В. Ю., 2006. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. Чернівці: Прут.
- Макар, Ю., 2007. Українська діаспора: походження, характер, сучасний стан. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Історичні науки*, 9, С. 9–19.
- Макух, А., 2003. Українські канадці в переписі населення 2001 р. *Політика і час*, 6, С. 90–91.
- Марунчак, М., 1982. Історія українців Канади. Вінніпег: Накладом УВАН, т. 1.
- Романюк, С., 2005. Особливості підготовки спеціалістів з українознавчих дисциплін в університетах Канади Канаді. *Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова*, 3 (13), С. 85–94.
- Руснак, І. С., 2000. Розвиток українського шкільництва в Канаді (кінець XIX – XX століття). Чернівці: Рута.
- Шевченко, А. А., 1999. *Українці в світі. Інститут історії України*. Київ: Альтернативи.
- Gerus, O., 2000. *The Ukrainian Canadians. A Community Profile: 1891–2000*. Centre for Ukrainian Canadian Studies. University of Manitoba. [online] URL: http://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/outreach/3875.html [Дата звернення 1 травня 2022].
- “It must be thoroughly disheartening”, 1899. Excerpt from a letter to the editor published in the Winnipeg Telegram, [online] 10 August. URL:

ПИЛИПІВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ, АБО КІЛЬКА СЛІВ ПРО ПЕРШУ ХВИЛЮ
УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ ДО КАНАДИ 1891–1914 РОКІВ

- https://tc2.ca/sourcedocs/uploads/history_docs/Immigration/conditions-for-early-ukrainian-immigrants.pdf [Дата звернення 1 травня 2022].
- Kowcz-Baran, A.M., 1991. *Ukrainian Catholic Churches of Winnipeg Archeparchy*. Saskatoon: Archeparchy of Winnipeg.
- Myron Kostaniuk reflects, 1990. *The Ukrainian Canadian*, [online] September. URL: https://tc2.ca/sourcedocs/uploads/history_docs/Immigration/conditions-for-early-ukrainian-immigrants.pdf [Дата звернення 1 травня 2022].
- Prymak, T., 2014. *Gathering a Heritage: Ukrainian, Slavonic, and Ethnic Canada and the USA*. Toronto: University of Toronto Press.
- Sifton, C., 1922. The Immigrants Canada Wants. *Maclean's magazine*, 16, pp. 32–34.
- Swyrypa, F.A., 1985. *Oral Sources for Researching Ukrainian Canadians; A Survey of Interviews, Lectures and Programmes Recorded to December 1980*. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies.
- Wallace, W.S., ed., 1948. *The Encyclopaedia of Canada*. Toronto: University Associates of Canada. Vol. V.

References:

- Botushanskyi, V. M., 1999. Bukovynska diaspora ta yii zviiazky z ridnym kraiem [The Bukovina diaspora and its ties with the native land. Bukovinsk magazine]. *Bukovynskiy zhurnal*, 1–2. *Narysy z istorii Pivnichnoi Bukovyny*.
- Gerus, O., 2000. *The Ukrainian Canadians. A Community Profile: 1891–2000*. University of Manitoba. [online] Available at: http://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/outreach/3875.html [Accessed 01 May 2022].
- Ievtukh, V., 1980. Ukrainski etnichni hrupy SShA i Kanady: sotsialno-ekonomichni aspekt [Ukrainian ethnic groups of the USA and Canada: socio-economic aspect]. Kyiv: Instytut ekonomiky.
- Ievtukh, V. B. and Kovalchuk, O. O., 1993. *Ukrainci v Kanadi [Ukrainians in Canada]*. Kyiv: Budivelnyk.
- "It must be thoroughly disheartening", 1899. Excerpt from a letter to the editor published in the Winnipeg Telegram, [online] 10 August. Available at: https://tc2.ca/sourcedocs/uploads/history_docs/Immigration/conditions-for-early-ukrainian-immigrants.pdf [Accessed 01 May 2022].
- Kowcz-Baran, A. M., 1991. *Ukrainian Catholic Churches of Winnipeg Archeparchy*. Saskatoon: Archeparchy of Winnipeg.
- Makar, V. Iu., 2006. *Sotsialno-politychna intehratsiia ukrainciv u polietnichne suspilstvo Kanady [Socio-political integration of Ukrainians into the multi-ethnic society of Canada]*. Chernivtsi: Prut.
- Makar, Yu., 2007. Ukrainska diaspora: pokhodzhennia, kharakter, suchasnyi stan [Ukrainian diaspora: origin, nature, current state]. *Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"]*. *Istorychni nauky*, 9, pp. 9–19.
- Makukh, A., 2003. Ukrainski kanadtsi v perepysi naseleння 2001 r. [Ukrainian Canadians in the 2001 census]. *Polityka i chas*, 6, pp. 90–91.

- Marunchak, M., 1982. *Istoriia ukrainsiv Kanady* [History of Ukrainians in Canada] . Vinnipeg: Nakladom UVAN, Vol. 1.
- Myron Kostaniuk reflects, 1990. *The Ukrainian Canadian*, [online] September. Available at: https://tc2.ca/sourcedocs/uploads/history_docs/Immigration/conditions-for-early-ukrainian-immigrants.pdf [Accessed 01 May 2022].
- Prymak, T., 2014. *Gathering a Heritage: Ukrainian, Slavonic, and Ethnic Canada and the USA*. Toronto: University of Toronto Press.
- Romaniuk, S., 2005. Osoblyvosti pidhotovky spetsialistiv z ukraїnoznavchych dystsyplin v universytetakh Kanady Kanadi [Peculiarities of the training of Ukrainian studies specialists in Canadian universities Canada]. *Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova*, 3 (13), pp. 85–94.
- Rusnak, I. S., 2000. *Rozvytok ukrainskoho shkylnytstva v Kanadi (kinets XIX – XX stolittia)* [Development of Ukrainian schooling in Canada (late 19th – 20th centuries). Chernivtsi]. Chernivtsi: Ruta.
- Shevchenko, A. A., 1999. *Ukrainci v sviti. Instytut istorii Ukrainy* [Ukrainians in the world. Institute of History of Ukraine]. Kyiv: Alternatyvy.
- Sifton, C., 1922. The Immigrants Canada Wants. *Maclean's magazine*, 16, pp. 32–34.
- Swyrypa, F. A., 1985. *Oral Sources for Researching Ukrainian Canadians; A Survey of Interviews, Lectures and Programmes Recorded to December 1980*. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies.
- Wallace, W. S., ed., 1948. *The Encyclopaedia of Canada*. Toronto: University Associates of Canada. Vol. V.
- Zastavnyi, F. D., 1991. *Ukrainska diaspora : rozselennia ukrainsiv u zarubizhnykh krainakh* [Ukrainian diaspora: resettlement of Ukrainians in foreign countries]. Lviv: Svit.

FREE LANDS OR SOME WORDS ON THE FIRST WAVE OF UKRAINIAN IMMIGRATION TO CANADA (1891–1914)

Volodymyr Pylypiv

*Candidate of Historical Sciences, Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6548-1405>,
e-mail: pylypiv@ukr.net,
Kyiv University of Culture, Kyiv, Ukraine*

For more than 130 years, Ukrainians have contributed to the development of Canada, enriching the country's multicultural landscape and strengthening social, economic and cultural life. In 2016, the former Premier of the province of Ontario, K. Wynn, noted in connection with the celebration of the 125th anniversary of the beginning of Ukrainian immigration to Canada, that this special moment is an ideal opportunity for Ukrainian Canadians to realize their national roots and their history. This path of restoration of a complete picture of Ukrainian history is no less important for all Ukrainians in the world.

The article is devoted to the coverage of the first wave of Ukrainian immigration to Canada in 1891–1914. Preserved archival documents, publications of Ukrainian Canadian historians, memories of Ukrainian pioneers and their descendants provide an opportunity to trace in detail the first steps of the formation of the Ukrainian Diaspora in Canada. In the dreamed of free lands, Ukrainians faced a number of difficult problems, but thanks to hard work, they took a worthy place among the pioneers who helped develop Canada. The churches and church domes they built against the background of the Canadian prairies became a symbol of the earthly ambitions of people who dreamed of free lands all their lives.

The methodological basis of the research is a historical-systemic approach to the study of social objects, an interpretive research paradigm, an integrative anthropological approach. Descriptive and transdisciplinary methods made it possible to synthesize research results.

Keywords: Ukrainian immigration; Western Ukraine; Canada; Diaspora.